Die zich aan een ander spiegelt ...

✱ ✱ ✱ Het vermaard geworden en vaak geciteerde dictum „Oh, East is East, and West is West, and never the twain shall meet", waarmee Rudyard Kipling in *The Ballad of East and West* het absolute verschil tussen de werelden van Aziaten en Europeanen zo treffend karakteriseerde, mag dan in de oorspronkelijke tekst geen betrekking hebben gehad op de toenmalige verhouding tussen de Westeuropese naties en het Russische rijk, in de huidige tijd blijkt diezelfde formulering bij herhaling uitstekend bruikbaar voor het typeren van de manifeste kloof die de partijen ter weerszijden van de demarcatielijn gescheiden houdt en die, alle constructieve inspanningen ten spijt, voorshands onoverbrugbaar lijkt te zullen blijven. Ook de conferenties van Helsinki en Belgrado, zo veelbelovend in hun opzet maar zo teleurstellend in de uitwerking daarvan, hebben de hedendaagse tegenpolen niet nader tot elkaar kunnen brengen. Noch Charta 77, noch de opofferingsgezindheid van de dissidenten zijn bij machte gebleken de Oostblokregimes ertoe te bewegen de mensenrechten te eerbiedigen. Zodra het Westen zich verstout dienaangaande zijn stem te verheffen, is als regel de stereotiepe tegenwerping al onderweg dat men zich behoort te onthouden van inmenging in de interne aangelegenheden van andere staten; een standpunt overigens dat — zoals tal van volkeren in Oost-Europa, Azië en Afrika in het recente verleden hebben moeten ondervinden — door de Sovjetleiding klaarblijkelijk ten eigen gerieve kan en mag worden aangepast aan het adagium „Doe wel naar mijn woorden, maar zie niet naar mijn daden".

Hoe wijd en diep die kloof wel is, kan onder meer worden afgemeten naar het recht op vrije meningsuiting dat wordt vergund aan hen die hun onbehagen over een bepaalde gang van zaken willen kenbaar maken. De machthebbers in het Oostblok treden meedogenloos op tegen een ieder die protest aantekent tegen misstanden die al sinds jaren als ingeburgerd moeten worden beschouwd. In het Westen daarentegen, waar de overheden sinds jaar en dag eraan gewend zijn zich qualitate qua te horen betichten van repressie en repressieve tolerantie, lenen bewindslieden een willig oor aan groepen en individuen die in woede zijn ontstoken over mogelijke maatregelen die nog maar nauwelijks in het allerprilste planningstadium verkeren. In dat verband mag het wel tekenend worden genoemd dat in Nederland *geruchten over mogelijk in het voornemen liggende maatregelen van regeringswege* konden leiden tot een spontaan en onverwijld te hoop lopen van verontruste ambtenarenorganisaties, terwijl terzelfder tijd in de Sovjet-Unie dissidenten werden veroordeeld tot jarenlange gevangenisstraffen en verbanning omdat zij met recht en reden hadden geprotesteerd tegen *werkelijk bestaand onrecht*. En indien dan te onzent een in het nauw gedreven geplaagde bestuurder zich een voorzichtige verwijzing veroorlooft naar „elders" vigerende verhoudingen, wordt hem steevast geantwoord dat zulks niet ter zake dienende is omdat wij hier niet in het Oostblok zijn!

Een identiek standpunt werd kortelings ook ingenomen door woordvoerders van de Vereniging Van Dienstplichtige Militairen naar aanleiding van het — toen nog niet eens in het centrale georganiseerde overleg militairen behandelde — regeringsvoornemen de hoogte van de wedde der dienstplichtigen aan te passen aan de reeds ingevoerde verlaging van de opkomstleeftijd voor eerste oefening tot negentien jaar. Dat als consequentie daarvan de wedde zou worden afgestemd op het minimumjeugdloon van een negentienjarige bleek (hoewel de toelichting op het desbetreffende, in december 1976 nog door het kabinet Den Uyl ingediende en daarna door de Staten-Generaal aanvaarde wetsontwerp die beoogde besparing aankondigde) bepaald niet in goede aarde te vallen. De Nederlandse dienstplichtige, wiens uitgebreide pakket van verworvenheden — waaronder de financiële tegemoetkoming zeer zeker een belangrijke plaats inneemt — de onverholen afgunst pleegt op te wekken van al zijn Europese collega's, moet hetzelfde verdienen als een beroepsmilitair; en boven-

dien woont hij, aldus de zegsman, niet in Griekenland of in het Oostblok.
Jammer genoeg zag de interviewer in die constatering geen aanleiding voor een gelukwens. Ook de VVDM-voorzitter ontging het op dat ogenblik, dat men wel degelijk tevreden mag zijn dat althans het eerste deel van Kiplings uitspraak nog niets van zijn geldigheid heeft verloren: „Oost is oost, en west is west . . .". Natuurlijk is niemand verplicht, daarover verheugd te zijn. En vanzelfsprekend kunnen aan een vergelijking tussen de omstandigheden in het Westen en die in het Oostblok bezwaarlijk doorslaggevende argumenten worden ontleend voor ingrepen in de rechtspositie van militairen en of burgers. Maar daarmee is nog niet gezegd dat dús iedere mogelijke vergelijking daarom ook maar liever moet worden achterwege gelaten. Het kan immers geen kwaad zich eens te spiegelen aan een ander en daardoor te komen tot een herwaardering van het zicht op zich zelf. Bovendien kan een dergelijke beschouwing van de beide tegenpolen nuttige gegevens verschaffen aan wie mogelijk zou kunnen verwikkeld raken in een discussie over hedendaagse interpretaties van Kiplings oordeel, waarbij het nodig zou blijken nauwkeurig vast te stellen wat nu wel precies de pro's en contra's mogen zijn van Oost en West.

Zoals reeds aangeduid: voor wie moet beslissen over de hoogte van de wedde-e.o. stellig geen beslissend argument; voor een militair vakblad echter een belangwekkend stuk informatie: de hoogte van de soldij in het Oostblok. Vooropgesteld zij dat de valuta zich niet gemakkelijk laat omrekenen; wisselkoersen van de roebel worden niet regelmatig genoteerd, maar in doorsnee kan worden gerekend met een tegenwaarde van *f* 3,20 à *f* 3,25 per roebel. De soldij van de dienstplichtigen in het Russische leger is gekoppeld aan de rang en aan de functie. Voor stand, graad of rang geldt een *basissoldij*; de soldaat ontvangt ongeveer 4 roebel per maand, de soldaat 1e klas ongeveer 5, de korporaal 7 en de sergeant 14 roebel per maand. Voor het vervullen van een functie wordt een *functietoelage* boven de basissoldij toegekend; zo ontvangen soldaten chauffeur-monteur of (artillerie) richter 1e klas circa 5 roebel per maand extra, en sergeanten BMP- of tankcommandant circa 17 roebel per maand als functietoelage.
Omdat bedragen als hier vermeld weinig houvast bieden wanneer daarnaast niet kan worden geschat waartoe een aldus bezoldigde dienstplichtige met een dergelijke som zoal in staat kan zijn, moge worden toegevoegd dat het loon van een vrachtautochauffeur in de burgermaatschappij omstreeks 250 roebel per maand bedraagt en dat een arbeider in een collectief landbouwbedrijf maandelijks ongeveer 100 roebel ontvangt.
De soldij van de dienstplichtige soldaten in Polen en Tsjecho-Slowakije bedraagt, althans volgens de laatst beschikbare informatie uit medio 1977, ongeveer de tegenwaarde van *f* 25 à *f* 30 per maand, en de dienstplichtige soldaten in de DDR ontvangen maandelijks ongeveer het dubbele daarvan.

Al met al bepaald geen vorstelijke beloning van hen die de strijdkrachten van het Warschau-Pact mede op sterkte moeten houden. Van demonstraties tegen een onbehoorlijk lage bezoldiging aldaar hoort men evenwel nooit. Misschien dat daarin ook voor de Nederlandse dienstplichtigen en hun belangenorganisaties reden kan worden gevonden voor voldoening hierover dat wij níét in het Oostblok wonen, en dat oost en west niet onder dezelfde noemer zijn gebracht. De motivatie om dat *blijvend* te verhinderen zal ongetwijfeld mede kunnen worden versterkt indien men zich van tijd tot tijd eens realiseert dat er aan gene zijde van de scheidingslijn tussen Oost en West tallozen leven die eronder lijden dat Kiplings uitspraak onveranderd staande blijft. Zich daaraan te spiegelen is voor het vrije Westen een dringende noodzaak!